ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24412/2181-1385-2021-6-409-414

KICHIK BIZNESNI MAHALLIY DARAJADA QO'LLAB-QUVVATLASHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEHANIZMINI SHAKLLANTIRISH

Ubaydullo Vahabovich Gafurov
Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti professori

Akmal Tulkinboevich Ubaydullaev
Namangan Muhandislik-Tehnologiya Instituti tayanch doktoranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida kichik biznesning o'rni ko'rsatilgan, uning rivojlanishidagi asosiy tendentsiyalar aniqlangan va hududlarda kichik biznesning rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan asosiy muammolar ko'rsatilgan; aniqlangan muammolarni hisobga olgan holda hududlar miqyosida kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarii taklif etiladi.

Kalit so'zlar: kichik biznes; kichik tadbirkorlik, hududkarni shakllantirish, tashkiliy va iqtisodiy mexanizm.

ABSTRACT

In this article the role of small business in social and economic development of municipal formation is designated, the basic tendencies of its development are revealed and the main problems interfering development of small business in the territory of municipality are designated; the organizational and economic mechanism of support of small business at the municipal level is offered taking into account the revealed problems.

Keywords: small business, municipal formation, organizational and economic mechanism.

KIRISH

Kichik biznes har doim harakatchan, moslashuvchan, innovatsion va sezgir bo'lib, tashqi ta'sirlarga, shu jumladan qonuniy o'zgarishlarga tezda javob berish qobiliyatiga ega. Bu holat kichik biznesning qiyin iqtisodiy vaziyatlarda yetarlicha javob berish va qayta qurish qobiliyatini ko'rsatadi.

Kichik biznes sohasi viloyatlar tumanlarini ijtimoiy va iqtisodiy rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu faoliyat shaklining afzalliklaridan biri - aholining turli xil tovar va xizmatlarga tez o'zgaruvchan talabini eng to'liq qondirishdir. Bundan tashqari, kichik biznes ish o'rinlarini yaratishga katta hissa qo'shadi, yangi texnologiyalarni ishlab chiqadi va amaliyotga tatbiq etadi va maksimal darajada aholining turli sohalardagi ehtiyojlariga yo'naltiradi.

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24412/2181-1385-2021-6-409-414

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Kichik biznes subektlari hududning faoliyat ko'rsatishi va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Ish o'rinlari yaratadi, yangi tehnologiyalarni ishlab chiqadi va amalga oshiradi, imkon qadar mahalliy sharoitlarni hisobga oladi, yirik korhonalar uchun foydadan holi bo'lmagan hududlarga kirib boradi hamda hududiy va mahalliy yalpi ichki mahsulotning salmoqli qismini ta'minlaydi. Kichik boshqaruv hodimlari va oddiy tashkiliy shakllar tufayli tashqi muhitdagi o'zgarishlarga moslashuvchanlik, boshqaruv harakatchanligi va mijozlar talablariga tezkor javob beradi.

Davlat va mahalliy strategik boshqaruv va byudjet siyosati choralarini muvofiqlashtirishni ta'minlash, shuningdek, hududlarni (viloyatlar va ular tarkibidagi shaharlar va tumanlar) ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ichki va tashqi sharoitlari va imkoniyatlarini, shu jumladan moliyaviy masalalarni aniqlash - bu mintaqaviy hokimiyat organlari, shu jumladan vazifalar hududlar, ularning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishini rejalashtirish doirasida hal qilinadi. Har bir hudud o'zining ijtimoiy-iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlarini, maqsad va vazifalarini belgilashi kerak.

Biroq, uning rivojlanishi bir qator qiyinchiliklar bilan bog’liq: cheklangan resurslar, bozor sharoitlariga og’ir qaramlik, zaif kredit imkoniyatlari, yirik korhonalar maqsadlariga bo'ysunish, uzoh ish haftasi, hodimlarning zaif ijtimoiy himoyasi.

Tadbirkorlikni rivojlantirishni rag’batlantirish vositalari ostida ma'lum bir hududda o'z faoliyatini olib borishda tadbirkorlarning imkoniyatlarini bevosita yoki bilvosita yahshilaydigan aniq chora-tadbirlar yoki chora-tadbirlar guruhini tushunish lozim.

1-jadval

Namangan viloyatida kichik biznesni rivojlantirishning asosiy ko'rsatkichlari

Ko'rsatkichlar	2018	2019	2020	2020 йилда 2018 йилга нисбатан %
Kichik korxonalar (soni)	17944	22034	27314	152
Xodimlarning o'rtacha soni (ming kishi)	872.3	916.7	884.3	101
Kichik biznes tovar aylanmasi (mlrn. So’m)	31720.5	38598.9	44636.0	141

2018 yil 1 yanvar holatiga Namangan viloyati hududida kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlari soni 17944 taga yetdi.

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24412/2181-1385-2021-6-409-414

Umuman olganda, 2020 yilda viloyatda 6202 ta yangi tadbirkorlik sub'ektlari ro'yxatdan o'tkazildi. Yakka tartibdagi tadbirkorlar 2018-2019 yillarga nisbatan barqaror o'sishni ko'rsatmoqda, ularning soni 8156 donaga ko'paygan. Biznes sohasining o'sishiga aholining real daromadlarining o'sishi yordam berdi. Kichik va o'rta korxonalar ishchilarining o'rtacha soni 884.3 ming kishini tashkil qildi, ya'ni uch yil ichida iqtisodiyotning ushbu sohasida ish bilan band bo'lganlar soni 1 foizga oshdi [2].

Har bir hududning o'ziga xos asosiy tarmoqlari mavjud, shu asosda uning iqtisodiy o'sishi bashorat qilinadi. Namangan viloyatida asosiy sanoat tarmoqlari ulgurji va chakana savdo, xizmat ko'rsatish va transport vositalarini ta'mirlash, ta'lim va umumiy ovqatlanish hisoblanadi.

Yuqoridagi ko’rsatkichlarga asoslanib kichik biznesni rivojlantirish bo'yicha Namangan viloyatida ko'rilgan chora-tadbirlar to'g'risidagi hisobotlarni tahlil qilish bu borada juda faol ishlar olib borilgan degan xulosaga kelishimizga imkon beradi:

kichik biznesni mahalliy qo'llab-quvvatlash va qo'llab-quvvatlashning yagona markazi bo'lgan "Kichik va o'rta biznesni rivojlantirish bo'yicha viloyat markazi"ni tashkil etish;

biznes-inkubatorlarni shakllantirish; kichik va o'rta biznes bilan kichik miqdordagi ishchi uchrashuvlar, davra suhbatlari, konferentsiyalarni o'tkazish va kichik va o'rta biznes sohasida yordam berish;

kichik biznesni qo'llab-quvvatlash uchun mavjud bo'lgan infratuzilma bo'yicha mas’ul Davlat idoralari tomonidan bepul maslahatlarni o'tkazish, viloyat mahalliy byudjeti hisobidan subsidiyalar berish va boshqalar.

Shu bilan birga, Namangan vilooyatidagi tadbirkorlar tomonidan 2020 yilda bosh vazir qabulhonasiga kelib tushgan masalalar to’g’risida 2-jadvalda keltirilgan quyidagi natijalarni ko'rsatdi.

2-jadval

"Viloyatda kichik biznes rivojiga mavjud masalalar yuzasidan bosh vazir qabulhonasiga murojatlarni tarmoq sohalari kesimida ko’rsatkichlari

E/p	Masalalar mazmuni	Murojaatlar soni	Jami murojatlaarga nisbatan (%)
I	II	III	IV
1	Kredit masalalari	2816	40
2	Yer masalalari	1294	19
3	Ruhsatnoma va litsenziya masalalari	486	7

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24412/2181-1385-2021-6-409-414

4	Infratuzulma tarmoqlariga ulanish masalalari	224	3
5	Soliq bilan bog’liq masalalar	158	2
6	Boshqa muammoli masalalar	1875	27
X	X	6986	100

Biznesni rivojlantirishga to'sqinlik qiluvchi omillarning asosiy qismi, masalan, kredit masalalari (40%), yer masalalari (19%), Ruhsatnoma va litsenziya masalalari (7%) ni tashkil qilmoqda.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Kichik biznesni rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan asosiy omillardan biri bu soliq qonunchilikning beqarorligidir. Bu tadbirkorlarga bir necha yil davomida o'z biznesining samaradorligini va doimiy ravishda o'zgarib turadigan soliq yuki sharoitlarini, rag'batlantiruvchi funktsiya va imtiyozlarning aniq tizimining etishmasligini, shuningdek murakkab soliq ma'muriyati protseduralarini hisoblashga imkon bermaydi. Biroq, ushbu masalalarni tartibga solish mahalliyn hokimiyat vakolatiga kirmaydi.

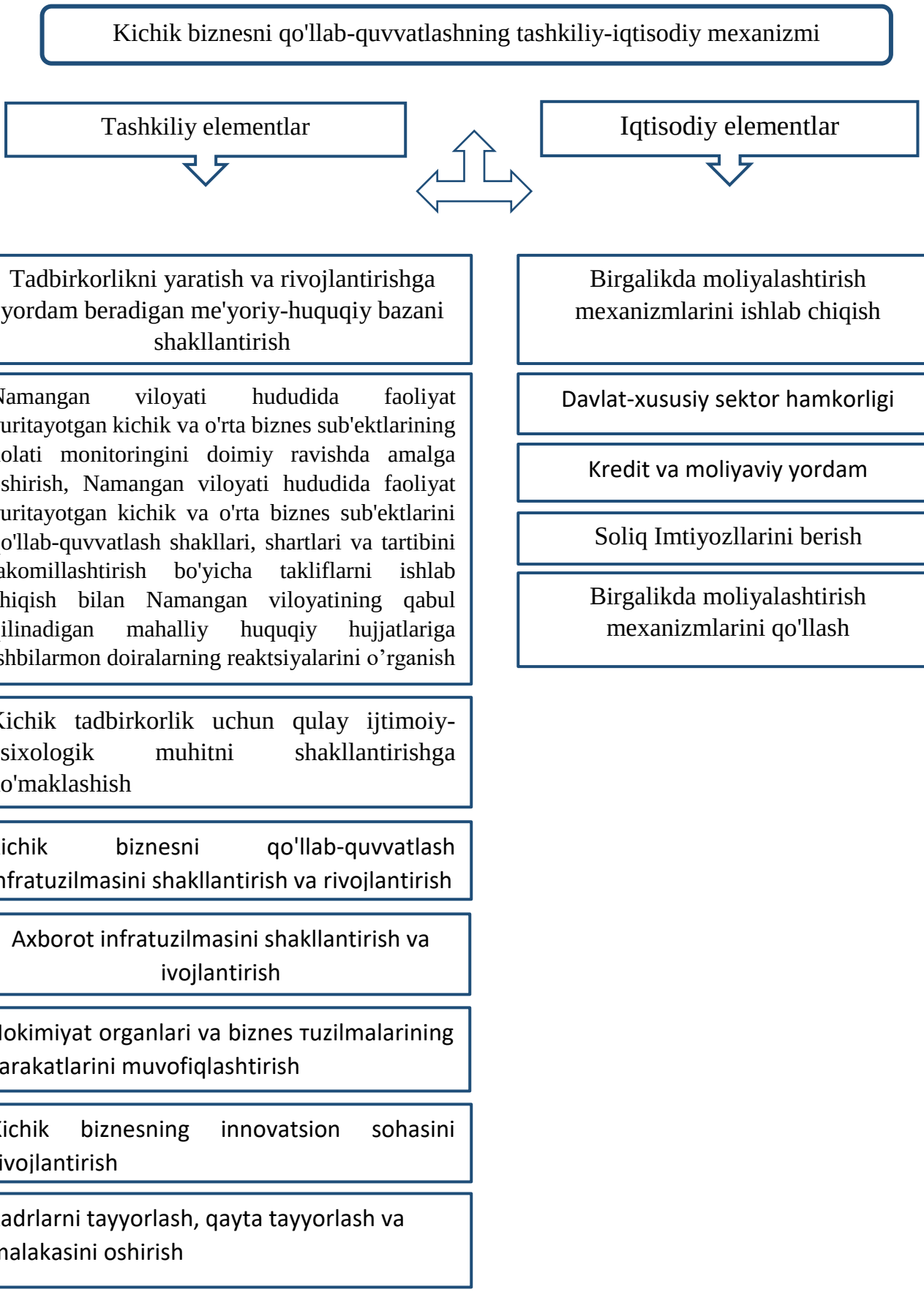
Zamonaviy tadbirkorlikning muhim muammolaridan biri bu vakolatli organlarning fikr-mulohazalari va tajriba almashish uchun biron bir ma'lumot platformasining etishmasligi. Muvaffaqiyatli tadbirkorlar faoliyatini ommalashtirish doirasida tadbirlarni tashkil etish kichik biznesga nisbatan jamoatchilik fikrini shakllantirish uchun qiziqish uyg'otadi.

Shu munosabat bilan ushbu kamchiliklarni hisobga olgan holda kichik biznesni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini ishlab chiqish zarur. Bizning fikrimizcha, kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini majburiy elementlarni o'z ichiga olgan tashkiliy va iqtisodiy tarkibiy qismlarni ifodalovchi o'zaro bog'liq va bir-biriga bog'liq bo'lgan ikkita blokga bo'lish mumkin (1-rasm).

Kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmining barcha elementlari shakllanishi va amalda tatbiq etilishi kichik biznesni rivojlanishiga, demak, mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy holatini rivojlantirishga yordam beradi.

Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, davlat, hududiy va mahalliy darajalarida kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish uchun ajralmas infratuzilmani yaratmasdan va tegishli moliyaviy, tashkiliy va boshqa mablag'larni ajratmasdan, bu muammoni faqat hududiy darajasida hal qilish mumkin emas.

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24412/2181-1385-2021-6-409-414

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24412/2181-1385-2021-6-409-414

REFERENCES

1. В.Н. Медведева, Е.А. Дранникова, Г.А. Нарожная “ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ” УДК 338.24 л. 25
2. http://www.namstat.uz/uz/rasmiy-statistika/small-business-and-entrepreneurship-2
3. https://statefund.uz/uz/feedback/
4. Попов Г.Ю., Медведева В.Н. Алгоритм формирования стратегии социальноэкономического развития муниципальных образований // Вопросы образования и науки: теоретический и методический аспекты: сб. Науч. Тр. По материалам Международной научнопрактической конференции 31 мая 2014г. 11 частях. Ч.8. Тамбов: ООО «Консалтинговая компанияЮКОМ». 2014. С. 122.
5. Попов Г.Ю., Медведева В.Н. Формирование стратегии развития муниципального образования // Актуальные проблемы современной науки. 2014. Т. 168. С. 168
6. Кичик саноат зоналарини барпо этиш ва ривожлантиришнинг ташкилий-иқтисодий асосларини такомиллаштириш”. – Т.: Иқтисодиёт, 2020. – 135 б.
7. www.biznes-daily.uz/uz/51334-kichik-sanoat-zonasi-imkon.
8. https: //ceberleninka. ru китай
9. https: //creativeconomy. ru/lib
10. www. Keyportner. Ru
11. www.gkk.uz/